

Язаджи В. С.
*студентка 1-го курсу магістратури
факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ КВАЛІФІКОВАНОГО ЦИФРОВОГО ПІДПISУ В АДВОКАТСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Указом Президента України № 64/2022 від 24.02.2022 року в Україні було введено воєнний стан [1]. Такі форс-мажорні обставини, як війна, впровадження карантину на території України з метою запобігання поширенню COVID-19 та багато інших індивідуальних чинників ускладнюють нормальне функціонування держави в цілому та окремих її суб'єктів – адвокатів у тому числі. Тому питання діджиталізації набуває більшої актуальності з кожним днем – починаючи з отримання е-послуг у смартфоні за 5 хвилин і закінчуючи дистанційним спілкуванням з державними органами у режимі онлайн.

Ініціатива впровадження електронного документообігу та перехід подачі документів є дуже вдалим рішенням українського уряду з наступних причин – це сприяє збереженню даних на цифрових носіях усіх учасників процесу та дозволяє економити простір на робочих місцях; надходження електронного документу проходить швидше, ніж у паперовій формі та дозволяє економити екологічні ресурси; дані документи прирівнюються до оригіналів за умови підписання їх кваліфікованим цифровим підписом (далі – КЦП). Проте, даний механізм функціонує в Україні невеликий проміжок часу та знаходиться ще на стадії доопрацювання, тому наші законодавчо закріплені положення на практиці стикаються з певною кількістю проблем.

Адвокатська діяльність тісно пов'язана з електронним документообігом. Одним із видів спілкування адвокатів з державними органами є адвокатські запити, що можуть подаватись в цифровому форматі за допомогою електронного ресурсу інформаційно-телекомунікаційної системи «Електронний кабінет». Так, відповідно до статті 24 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокатський запит – це письмове звернення адвоката до органу державної влади, органу місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадських об'єднань про надання інформації, копій документів, необхідних адвокату для надання правової допомоги клієнту [2].

До адвокатського запиту додаються адвокатом посвідчені належним чином копії свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю, ордера або доручення органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги.

Порядок створення, використання й обміну електронними документами врегульовано Законом України «Про електронні документи та електронний документообіг» [3]. Зокрема, для підписання електронних документів використовують електронний підпис (КЦП та/або ЕЦП). Згідно з абзацом 5 статті 7 цього закону електронна копія електронного документа засвідчується у порядку, встановленому законом.

Так, відповідно до частини 4 статті 18 Закону України «Про електронні довірчі послуги» кваліфікований електронний підпис (далі – КЦП) – має таку саму юридичну силу, як і власноручний підпис, та має презумпцію його відповідності власноручному підпису [4].

Крім того, задоволення адвокатського запиту державним органом можливе тільки у випадку, якщо він підписаний автором за допомогою КЦП, а додані копії документів, в тому числі ордера та свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю, «засвідчені належним чином».

Так, поняття завірених належним чином електронних документів у чинному законодавстві є досить розмитим та нерегульованим. З даної тези можна зробити наступний висновок – якщо завдяки КЦП підписано лише адвокатський запит без додатків, а додані документи також мають бути завірени належним чином в електронному форматі, то виникає питання, як урегульована дана процедура, адже дія закону не поширюється на переведене у цифрову форму зображення власноручного підпису на документі, що відскановано та переведено таким чином в електронну форму. Не зрозуміло, чому додані до адвокатського запиту документи не можуть бути також завіреними таким чином, як сам адвокатський запит.

Перевірити, що КЦП стосується лише адвокатського запиту неважко, адже при отриманні даного документу державний орган отримує Протокол створення та перевірки кваліфікаційного та удосконаленого електронного підпису, в якому зазначені підписувач, його дані, сам підпис та підписаний документ – адвокатський запит, цілісність якого даним протоколом підтверджено або спростовано.

З приводу таких законодавчих прогалин виникають спори між державними установами, до яких безпосередньо направляється адвокатський запит з додатками до нього, та адвокатами, адже такі документи є неналежним чином завірени, на підставі чого органи державної влади можуть у встановлений законом строк, а саме п'ять днів з моменту отримання поданого документу, надати відповідь на адвокатський запит, відмовляючи у наданні запитуваної адвокатом інформації.

Таким чином, варто зазначити, що впровадження електронного документообігу в Україні – це гарна ініціатива, яка має низку переваг. В той же час, на нашу думку, необхідно законодавчо створити та закріпити єдину, для всіх обов'язкову процедуру подачі додаткових документів до адвокатського запиту, що є необхідним для організації процесу подачі адвокатами

адвокатських запитів. Це зробить неможливим ухилення державних органів та установ від подачі необхідної інформації за запитом адвокатам, якщо цей державний орган отримає належним чином сформований пакет документів в електронному форматі, що, у свою чергу, буде сприяти справедливому та всебічному розгляду спорів з цього питання.

Список використаної літератури:

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України № 64/2022 від 24.02.2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>;
2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>;
3. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 травня 2003 року № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>;
4. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 № 2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text>.

Науковий керівник: доцент, кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» ***Кісліцина Ірина Олександрівна***